सामूहिक निसर्ग संवर्धन (Community Nature Conservancy) निर्माण करण्याकरीता मार्गदर्शक सूचना.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक - डब्ल्यूएलपी ०३१५/प्र.क्र.५६/फ-१
मंत्रालय, मुंबई - ४०००३२.
दिनांक : २२ नोव्हेंबर, २०१७.

<u>वाचा</u> :- १. महसूल व वन विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक डब्ल्यूएलपी-०३१५/ प्र.क्र. ५६/ फ-१ दिनांक २१ ऑक्टोंबर, २०१५.
२. महाराष्ट्र शासन, नगर विकास विभाग, अधिसूचना दिनांक २०.०९.२०१७.
३. भारत सरकार पर्यावरण वन व हवामान बदल (ईएसझेड विभाग) मंत्रालय, पत्र क्रमांक एफ.२/ २३/२०१६- ईएसझेड, दिनांक ०२.०६.२०१७ (सहपत्रासह दिनांक ०७ एप्रिल २०१७ च्या सभेचे कार्यवृत्त)

उपरोक्त संदर्भीय पत्र क्रमांक १ अन्वये महाराष्ट्र शासनाने राष्ट्रीय उद्याने व अभयारण्याच्या बाहेरील खाजगी क्षेत्रावर सामूहिक निसर्ग संवर्धन उपक्रम राबविण्यासाठी मार्गदर्शक सूचना निर्गमित केलेल्या आहेत. या संदर्भात अतिरिक्त सचिव, पर्यावरण व हवामान बदल, मंत्रालय यांचे अध्यक्षतेखाली दिनांक ७ एप्रिल २०१७ रोजी बैठक आयोजित करण्यात आली व सदर बैठकीचे इतिवृत्त उपरोक्त संदर्भीय क्रमांक ३ अन्वये निर्गमित केले आहे. वरील बाबींचा विचार करुन खालीलप्रमाणे खुलासात्मक सूचना निर्गमित करण्यात येत आहे :-

१. संरक्षित क्षेत्राच्या पर्यावरण संवेदनशील क्षेत्रामध्ये (Eco Sensitive Zone) सामूहिक निसर्ग संवर्धन या कार्यविधीला परवानगी (Permitted Activity)असेल.

२. महसूल व वन विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक डब्ल्यूएलपी-०३१५/ प्र.क्र. ५६/फ-१, दिनांक २१ ऑक्टोंबर, २०१५ मध्ये अनुक्रमांक १५ ते २३ मध्ये नमूद आर्थिक तरतूदी विषयक बाबीं ऐवजी खालीलप्रमाणे नमूद तरतूदी वाचण्यात याव्या.

२.१ सामूहिक निसर्ग संवर्धनासाठी बाहय संस्थेकडून देणगी घ्यावयाची असेल किंवा इतरांकडून निधीची आवश्यकता असेल तर योग्य नियमाखाली सोसायटी/ फाऊंडेशन ची नोंदणी करावी लागेल. त्यांचे उपनियम, बैठकीची कार्यपध्दती हे सोसायटी रजिस्ट्रेशन / पब्लिक ट्रस्ट कायद्यामधील तरतूदीनुसार असणे आवश्यक आहे. इतर देशातून देणगी प्राप्त करण्यासाठी किंवा परदेशी संस्थेकडून देणगी घेण्यासाठी सर्व नियमांचे पालन करणे, संबधित प्राधिकाराकडून आवश्यक ती परवानगी घेणे, FCRA संबधी विनियम (Regulation), इतर सर्व अनुषंगिक नियमाचे पालन करणे बंधनकारक राहील. वन किंवा वन्यजिवांचे गुन्हे संबधी आरोप सिध्द झालेल्या व्यक्तीकडून किंवा संस्थेकडून देणगी घेता येणार नाही.

२.२ सामूहिक निसर्ग संवर्धन करण्यास्तव लागणा-या निधी मध्ये वाढ करण्यासाठी निसर्ग पर्यटन आणि निसर्ग संवर्धनाचे दृष्टीने सुसंगत व उपयुक्त पर्यायांची अंमलबजावणी करु शकतील.

३. सांडपाण्यावर उपचार करावा लागेल व हे पाणी वनीकरणासाठी वापरणे बंधनकारक राहील. ओला कचरा व खाद्यपदार्थाला आळा व त्याची विल्हेवाट लावताना कंपोस्ट खत तयार करणे, प्लास्टीक कचरा रिसायकल करणे, महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगर रचना अधिनियम व त्या अंतर्गत अधिसूचित केलेले नियम व तरतूदींचे पालन करणे आवश्यक राहील.

४. एखाद्यी व्यक्ती किंवा संस्था यांना सामूहिक निसर्ग संवर्धन यांचेसोबत काम करावयाचे असेल किंवा त्यांना सुध्दा सामूहिक निसर्ग संवर्धन करावयाची असेल तर त्यांनी यापूर्वी वेळोवळी निर्गमित करण्यात आलेल्या मार्गदर्शन सूचनांचे पालन करणे बंधनकारक राहील.

५. मुख्य वन्यजीव रक्षक, महाराष्ट्र राज्य हे वन्यजीव (संरक्षण) अधिनियम, १९७२ व त्या अंतर्गत नियम व तरतूदीनुसार सामुहिक निसर्ग संवर्धन संस्थेच्या कार्यविधीची वेळोवेळी तपासणी करण्यास सक्षम असतील.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेताक २०१७११२३१२२५१६५०१९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

Swapnil Deshbhratar

Digitally signed by Swapnil Deshbhratar
DN: c=IN, o=Government Of Maharashtra, ou=Revenue and Forest Department, postalCode=400032, st=Maharashtra, 2.5.4.20=9add558653210cf44615291102f1bf143783e8403be64c06c7928e692d77c386, cn=Swapnil Deshbhratar
Date: 2017.11.23 12:31:32 +05'30'

(स्वप्निल देशभ्रतार)
विशेष कार्य अधिकारी
महसूल व वन विभाग.

प्रति, माहिती व उचित कार्यवाहीसाठी :-

१. मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई यांचे अपर मुख्य सचिव.
२. मा.मंत्री (वने), महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई यांचे खाजगी सचिव.
३. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
४. अपर मुख्य सचिव (वित्त विभाग), मंत्रालय, मुंबई.
५. अपर मुख्य सचिव (नियोजन विभाग), मंत्रालय, मुंबई
६. अपर मुख्य सचिव (कृषी), कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. प्रधान सचिव (महसूल), मंत्रालय, मुंबई.
८. सचिव (मदत व पुनर्वसन), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
९. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन बल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
१०.प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.

११.अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), पश्चिम, मुंबई/ पूर्व नागपूर
१२.मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक), सर्व
१३.मुख्य वनसंरक्षक व क्षेत्र संचालक, ताडोबा-अंधारी/मेळघाट/ पेंच/ सहयाद्री व्याघ्र प्रकल्प
१४.मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), पुणे
१५.वनसंरक्षक, नवेगांव नागझिरा व्याघ्र प्रकल्प, गोंदिया
१६.उपवनसंरक्षक (प्रादेशिक), सर्व
१७.उपवनसंरक्षक (वन्यजीव), ठाणे
१८. कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धविकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१९.प्रसिध्दी व माहिती अधिकारी (वने), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
२०.वन कक्षातील सर्व कार्यासने, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२१.निवड नस्ती, फ-१ कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

Guidelines regarding Community Nature Conservancy

Government of Maharashtra
Revenue and Forest Department
Government Circular No.: WLP 0315/C.R.56/F-1
Mantralaya Mumbai - 400032
Date: 22 November 2017

Reference :- 1) Government of Maharashtra, Revenue and Forest Department Circular. No. WLP 0315/CR.56/F-1, dated 21 October 2015

2) Government of Maharashtra, Urban Development Department Notification dated 20/09/2017

3) Government of India, Ministry of Environment, Forest and Climate Change, (ESZ Division) letter F.No. 2/23/2016-ESZ, dated 02/06/2017 (minutes of meeting dated 7th April 2017 attached)

Vide reference No. 1 Government of Maharashtra has issued guidelines for establishment of Community Nature Conservancy on private lands outside National Parks and Wildlife Sanctuaries. With reference to that meeting took place in Government of India on 7th April 2017 under chairmanship of Additional Secretary, MoEF. Minutes have been circulated vide reference 3.

In view of the above references, further explanations are issued as below.

1) Community Nature Conservancy will be a permitted activity in Eco Sensitive Zone areas of a protected area.

2) The following provisions should be read instead of financial provisions made from Sr. No 15 to 23 in Government of Maharashtra, Revenue and Forest Department Circular. No. WLP 0315/CR.56/F-1, dated 21 October 2015

2.1 Community Nature Conservancy may form a Society or Foundation and get registered under societies Act/Public Trust Act, if the CNC wants funding or donations from external sources. The bylaws and procedure of the committee should be in accordance with the Societies Act / Public Trust Act. In case of the overseas donation or from non-Indian entity, all the necessary permissions need to be taken from the concerned authorities and need to abide by all the rules and regulations laid down by FCRA and other applicable rules and regulations. No donation should be accepted from any individual or organization that has been found guilty under the forests or wildlife offences.

2.2 The CNC Society will be free to have other options for income generating schemes in tune with ecotourism and conservation objectives to augment their resources.

3) Treatment of Sewage Water and using it for tree plantations will be compulsory. The wet garbage and eatables will have to be disposed off only by way of compost and the plastic garbage should be recycled. The necessary provision of rules has been made under Maharashtra Regional and Town Planning Act. The same should be followed.

4) If any individual or institution wants to be associated with the CNC Society or wants to have its own nature conservancy, he should also abide by all the guidelines laid down in the correspondence references above.
5) The Chief Wildlife Warden will be free to take periodical scrutiny of activities of such nature conservancies to the extent of Wildlife (Protection) Act, 1972 and all related rules and provisions.

This Government Circular of Maharashtra Government is available at the website www.maharashtra.gov.in. Reference no. for this is 201711231225165019. This order has been signed digitally.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra.

Swapnil Deshbhratar

Digitally signed by Swapnil Deshbhratar
DN: c=IN, o=Government Of Maharashtra, ou=Revenue and Forest Department, postalCode=400032, st=Maharashtra, 2.5.4.20=9add558653210cf44615291102f1bf143783e8403be64c06c7928e692d77c386, cn=Swapnil Deshbhratar
Date: 2017.11.23 12:31:45 +05'30'

(Swapnil Deshbhratar)
Officer on Special Duty
Revenue and Forest Department

Copy forwarded to:

1. Additional Chief Secretary of Hon.Chief Minister, Maharashtra State, Mantralaya, Mumbai.
2. Personal Secretary of Hon. Minister (Forest), Mantralaya, Mumbai.
3. Chief Secretary, Maharashtra State, Mantralaya, Mumbai.
4. Additional Chief Secretary, Finance Department, Mantralaya, Mumbai.
5. Additional Chief Secretary, Planning Department, Mantralaya, Mumbai.
6. Additional Chief Secretary (Agriculture, Animal Husbandary, Dairy Development and Fisheries Department) Mantralaya, Mumbai.
7. Principal Secretary (Revenue), Mantralaya, Mumbai
8. Secretary (Revenue and Forest Department,), Mantralaya, Mumbai .
9. Principal Chief Conservator of Forests (HoFF), Maharashtra State, Nagpur.
10. Principal Chief Conservator of Forests (Wildlife), Maharashtra State, Nagpur
11. Additional Principal Chief Conservator of Forests (Wildlife), Mumbai/ Nagpur/
12. Chief Conservator of Forests, Tadoba-Andhari / Melghat/ pench/ sahyadri Tiger Project
13. Chief Conservator of Forests (Territorial), All
14. Chief Conservator of Forests (Wildlife), Pune.
15. Conservator of Forests, Navegaon – Nagzira Tiger Project. Gondia
16. Conservator of Forests (Wildlife), Nashik / Thane
17. Deputy Conservator of Forests (Territorial), All
18. Deputy Conservator of Forests (Wildlife) Thane
19. Agriculture, Animal Husbandary, Dairy Development and Fisheries Department) Mantralaya, Mumbai.
20. All Desk in Foret Department, Revenue and Forest Department, Mumbai.
21. Select File Desk F-1